

Constantin MĂNUȚĂ

UN MUNTE BÎNTUIT DE POEZIE

Ion Chiriac este un nume binecunoscut în peisajul liricii românești actuale. A debutat în literatură în anul 1968, la Editura Tineretului din București, Colecția „Luceafărul”, cu volumul de versuri *Ce se numește toamnă*, critica de întâmpinare fiindu-i favorabilă la vremea respectivă.

Au urmat apoi, în ordine cronologică, volumele: *Răsărit de fată mare*, 1970, *Lumina pământului*, 1973, *Noți cu Ștefan cel Mare*, 1977, *Elegiile inimii*, 1979, *Exact așa vor cânta privighetorile*, 1984, *Cenușa de pe inimă*, 1988, *Plopi fără soț*, 1988, *A treia noapte după răstignire*, 2001.

Volumele *A treia noapte după răstignire*, Iași, Ed. Noel, 2001, și *Pe muntele vînat*, Ed. Junimea, 2011, văd lumina tiparului la interval de zece, respectiv douăzeci de ani de la Revoluția din 1989, ceea ce denotă o închidere și o totală izolare de sine, în ciuda faptului că talentatul poet nu a încetat, barem o clipă, să scrie. Volumul recent apărut la Editura Junimea, Iași, 2011, *Pe muntele vînat*, este organizat în trei mari secțiuni: *I. Pe muntele vînat*, *II. În partea invizibilă a luni*, *III. Urcînd în timp*.

Există în poezia lui Ion Chiriac două coordonate fundamentale de exprimare poetică: una clasică, apolinică și armonioasă, și alta modernă, a versurilor albe curgătoare ca un fluviu fantomatic dionisiac. Poemele: *Ninsori în decembrie*, *Epistolă*, *Depășire*, *De toamnă*, *Gînd de seară*, *Dormind în pelin*, *S-a găsit o poezie-n morminte* sunt scrise în metru clasic, plin de gingășie, de sensibilitate și candoare sufletească.

Poemul *Ninsori în decembrie*, scris într-un stil personificator, este un omagiu de mulțumire și cinstire a lumii oamenilor în halate albe, întruchipați în brazi, „mișcătoare corăbii”, „stejari seculari”, mesteceni, sălcii, stele, arbori: „Domnule doctor, m-am adresat unui brad./ Unui Brad?! Unui om?! Nins din călcii pînă-n creștet./ Mi se întunecă sîngele, dă-mi sîngele tău ozonat./ Mi se stinge plămînu... E veșted!”. „Domnule doctor chirurg, domnule doctor primar./ M-am adresat unui stejar secular./ Nervii mi-s putrezi... Multe mi-s putrede./ Cioplește-mă tu cu geniul, cu bisturiul./ Te implor, nu-l lăsa pe tîmplar/ Să-mi croiască, cu fierăstrăul, sicriul”.

Copleșit de natura seculară a Moldovei, privirii poetului nu-i scapă nimic, evocă Dunărea, Prutul, Bîrladul, Bucovina, Vasluiul, Dumbrava Roșie, dar și Țarigradul,

toate văzute ca prin vis, dintr-un lan de pelin: „M-am culcat în pelin. Să adorm sau să mor.../ Iubito, ce rupi cu-n sărut aripile vîntului./ Adună-i din nou pe ai noștri în patria lor!/ Eu sunt, deopotrivă, european și mongol”(*Dormind în pelin*).

În *Epistolă*, poetul se adresează unei muze, vagi, șterse, amintind parcă de poezia *În dulcele stil clasic* a lui Nichita Stănescu, la fel improvizînd o aventură erotică, dragostea fiind o modalitate de cunoaștere a sentimentelor umane: „Domnișoara mea cea ștearsă/ Din memorie și vis/ Curge-un rîu de apă arsă/ Muntele a fost ucis./ Și mor arborii pe munte/ Nu se-mpacă mort cu mort/ Bat un gînd și nu răspunde/ Peste mine fac un cort./ Peste mine trag o pleoapă/ De mătase și de cer/ Și nici luna nu mai scapă/ Se fac stelele de fier./ Căprioară sau fecioară/ Arc de cosmos și repaus/ Am avut o stea polară/ Care s-a umplut cu haos”. Aceeași imagine poetică apare și-n poezia *Depășire*.

S-a găsit o poezie în morminte este un titlu care prinde osmotic chipul femeii iubite în consonanță cu ideea nefericită de dispariție a ființei umane: „Umilînțan-joseala, spoirea/ Pete-n mine au lăsat, de petrol./ Cum să-mi obțin mîntuirea/ Cu brațele moi și cu sufletul gol?! Parc-aș afla dar mi-o ia înainte/ Floarea aceasta ce sparge luna./ S-a găsit o poezie-n morminte/ Poeții n-au iubit niciodată femeia, niciuna...”.

Trecînd de vîrsta ușor matusalemică a celor șaptezeci de ani, de cînd viețuiește „în adîncul adîncit”, cum îi place să zică, evocă astral, selenar, într-un fel de ritual tragic, prea evident, trecerea în lumea de dincolo: „Vino Lună, barem tu, de-a dura./ Taie-mi capul./ Tu, cu discul tău de piatră fericit/ Sărută-mi gura/ Și convinge-mă că am murit!” (*În adîncul adîncit*).

Ion Chiriac traversează noaptea sumbră „în lumina țării”, în care scrie urmărit de un destin aparent nefavorabil, avînd „fiere pe limbă” și spălînd cu sînge tot muntele vînat: „Curînd, foarte curînd va fi dimineață.../ Poate că imediat ce va apune – acest gînd/ Va fi dimineață./ Așa traversez nopțile,/ Privindu-mi apusul gîndului;/ Coboară-mă-n ceață...” (*Traversînd noaptea*).

Poetul care a urcat în timp, nu în „ultimul timp”, ci întotdeauna, este cuprins de o mare sfișiere și tristețe metafizică: „Dacă vreți, jupuiți-mă!/ Jupuiți-mă, dacă vreți!/ Voi veți fi cei care, pînă la urmă,/ Îmi veți spînzura un trup roșu” (*Dacă vreți*), așa cum adevăratul „spirit al adîncurilor”, N. Labiș, cel care avea să exclame: „Dacă cineva gigantic ar veni/ Și mi-ar rosti: Eu îți dau toată viața/ Neîncepută, nepătată/ ...Măreția acestor vremi/ Vreau doar cu pașii mei să o măsoar” (*Am căutat*) și Ion Chiriac immortalizează o vreme apusă în care poetul avea menirea să scrie, fiind un barometru sensibil la frămîntările mulțimii: „Am fost și eu sub cupola aceea măreață/ Și pe creștetul meu a pășit EL/ Urcînd la tribună/ Și eu am lansat porumbei albi/ Care în loc de pene aveau aplauze/ Dar în timp ce vorbea și nu mă mai vedea nimeni/ Am scris versuri pe genunchiul unei femei/ Versuri care s-au șters singure/ Ca și cum

le-aș fi scris în aburul de pe oglindă” (*Urcînd în timp*).

Evocînd un loc al nemuririi, comuna Tansa, poetul aduce în fața ochilor imaginea lui M. Eminescu, pe vremea cînd era revizor școlar, făcînd aluzie și la sistemul de învățămînt din vremurile noastre: „Eminescu se vede în timp, revizor școlar/ Tot la Tansa/ Acum peste o sută de ani/ El a trecut mînios pe aici și a scris:/ Gardul școlii e spart, școala dărăpănată/ Învățătorul beat în cancelarie/ Copiii lăsați de izbeliște.../ Sabia avea ce să taie/ Eminescu tremură de frig cu elevii în școală...” (*Clipă*).

Om care a luat pulsul vieții rurale, fiind născut într-o căruță, îl orbește culoarea albă a cailor, preferînd vinețitul (aluzie, poate, la G. Bacovia), culoarea care redimensionează vîrsta poetului: „Auziți-mă, ascultați-mă și auziți-mă!/ Nu mai vreau să mîn caii aceștia albi/ Care mă duc atît de lin/ Încît adorm și leșin în căruță./ Auziți-mă, ascultați-mă și auziți-mă!” (*În căruță*).

Poetul, în viziunea lui Ion Chiriac, nu este altceva decît „imaginabilul spic de grîu/ În care pîinea și cuțitul/ Se nasc deodată” (*Sudoare*).

Credem că este de datoria criticii literare să reevalueze opera lirică a acestui talentat poet.

Zenovia APOSTOL ȚICALO

AMINTIRI ÎN DEVĂLMĂȘIE

Minunată, incitantă și ingenios „rotunjită” de neobositul scriitor și editor Ion Filipciuc, *Școala din umbra turnului* (Biblioteca „Miorița”, 2011) se dezvăluie cititorului (licean sau nu) cu farmec și generozitate. Prilejuită de sărbătorirea semicentenarului promoției 1957-1961 de la Școala Medie Nr. 2 Suceava, fostă „Regina Maria”, cartea se prezintă grafic în strai de sărbătoare (firește!): clădirea școlii de pe coperta întîi pe fundalul unui copac înflorit, susținînd stema Moldovei. Un „ecuson” delicat, o floare de cireș, închide în el simbolul inocenței liceenilor de odinioară, prezenți în fotografia de grup pe coperta a patra. Tot aici, străjuind veacurile, stă de veghe Turnul lui Alexandru Lăpușeanu, „martor” dar și depozitar al memoriei colective.

Armonia alcătuirii relevă priceperea și tainica iubire a editorului, oferind privirii un *Cuvînt înainte* care are drept scop reîmprospătarea memoriei pentru

a conduce cu rigoare „de fier” pe cititor în miezul problemelor, ca „să ne reasezăm cronologic în ceea ce a fost viața noastră”.

După lansarea chemării colegilor la realizarea cărții, el argumentează că scrierea va fi „o modalitatea de a fi împreună pe mai departe”, căci fiecare coleg va aduce în povestirea sa un sîmbure de mic roman – istoria vie a unui destin.

Evenimente social-politice și culturale fulgurează cronologic istoria Școlii de fete, transformată în Liceu de fete, iar în cele din urmă în Școala Medie Mixtă Nr. 2 Suceava. După istoricul Liceului, urmează partea cea mai bogată, „Jubileul”, începînd cu prezentarea corpului didactic și a promoției. Cruci negre marchează numele celor plecați spre altă lume, profesori și elevi. „*Gaudeamus...*” invită pe toți cei ce au făcut liceul, adresîndu-se mereu „celor care participă” la sărbătoarea revederii. Colegiul organizator și „Invitația” lansată mărturis-